

УДК 342.9

КОВРИГІНА В.С.

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕТЕРМІНАНТИ
«МЕТА ЕКСТРЕНОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ»**

У статті здійснено ґрунтовне дослідження категорії «мети» та «мети екстреної медичної допомоги». У результаті проведеного аналізу даних детермінантів автором виокремлено загальну, безпосередню та перспективну мету.

Ключові слова: мета, право, здоров'я, охорона здоров'я, медична допомога, екстрена допомога, безпосередня мета, загальна мета, перспективна мета.

В статье осуществлено основательное исследование категории «цели» и «цели экстренной медицинской помощи». В результате проведенного анализа данных детерминант автором выделены общая, непосредственная и перспективная цель.

Ключевые слова: цель, право, здоровье, здравоохранение, медицинская помощь, экстренная помощь, непосредственная цель, общая цель, перспективная цель.

This article provides a thorough study of the category of “purpose” and “purpose of emergency medical care”. The analysis of data determinants author singled out a general, immediate and long-term goal.

Key words: aim, law, health, health protection, medical care, emergency care, immediate goal is the overall goal, objective perspective.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження детермінанти «мета» і «мета екстреної медичної допомоги» та в результаті дослідження виокремлення загальної, безпосередньої та перспективної мети.

Цю проблематику досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, а саме: В.Б. Авер'янов, В.І. Акопов, А.А. Гудима, З.С. Гладун, А.А. Глашев, А.М. Зелінський, Л.О. Красавчикова, О.М. Креховська-Лесявко, Б.А. Локай, Ю.М. Когунь, Д.В. Козак, В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, М.С. Малєїн, М.М. Малєїна, Є.В. Маслов, В.Л. Попов, Н.П. Попова, О.О. Пунда, З.В. Ромовська, А.М. Савицька, І.Я. Сенюта, Р.О. Стефанчук, О.Г. Стрельченко, А.В. Тихомиров, Є.О. Харитонов, К.Б. Ярошенко та інші.

Результати дослідження. Основу державної політики охорони здоров'я формує Верховна Рада України шляхом закріплення конституційних і законодавчих засад охорони здоров'я, визначення її мети, головних завдань, напрямів, принципів і пріоритетів, встановлення нормативів і обсягів бюджетного фінансування, створення системи відповідних кредитно-фінансових, податкових, митних та інших регуляторів, затвердження загальнодержавних програм охорони здоров'я.

Саме тому характеристика адміністративно-правового регулювання екстреної медичної допомоги неможлива без встановлення мети, завдань та принципів діяльності.

Така позиція передбачає вивчення сучасного стану організації екстреної медичної допомоги; встановлення її місця серед інших видів медичної допомоги; уточнення переліку питань, пов'язаних із реалізацією їх повноважень.

Так, дослідник у галузі публічного адміністрування Г.В. Атаманчук зазначає, що в публічному управлінні створюється стійкий і досить міцний «каркас», який несе на собі всі динамічні елементи [1, с. 28]. Саме для з'ясування сутності адміністративно-правового регулювання екстреної медичної допомоги його можна зобразити такою логічною схемою: мета – завдання – принципи. Тому вважаємо за доцільне здійснити ґрунтовну характеристику зазначених понятійних категорій.

Традиційно поняття «мета» є визначальною категорією для всього процесу свідомої діяльності та управління, спрямованого на досягнення певних результатів. Мета вважається категорією, яка визначає напрямки розвитку будь-якої системи.

Важливість поняття та його значення визнаються багатьма вченими, але розгляд цієї категорії так і залишається перспективою.

© КОВРИГІНА В.С. – здобувач кафедри адміністративного права і процесу (Національна академія внутрішніх справ)

Так, видатний дослідник у сфері публічного управління Г.П. Щедровицький зазначив, що без розгляду поняття «мета» неможливо уявити людську діяльність. Можна охарактеризувати категорію «мета» за певним рівнем абстрагування щодо конкретного предмета дослідження [2, с. 35]. У трактуванні поняття «мета» дослідники повної згоди не мають. Наведемо основні погляди і спробуємо їх узагальнити.

Дослідник у сфері управління А.В. Райченко з'ясовує, що мета – це бажаний, можливий і необхідний стан процесу або системи [3, с. 79]. Твердження, що система прямує до мети, означає, що її дії зводять до мінімуму розбіжність між наявним станом або величиною на виході й деяким заданим станом. Цьому станові відповідає величина, що позначається терміном «мета».

В.Г. Афанасьєв визначає, що мета – це бажаний кінцевий результат діяльності, на досягнення якого скеровано функціонування системи [4, с. 210].

Г.Р. Латфуллін зазначає, що мета є передбаченням у свідомості результату, на досягнення якого спрямовані дії [5, с. 79].

Е.Ф. Губський сформулював поняття мети як усвідомлення, тобто виражене у словах передбачення майбутнього результату дії [6, с. 245].

В. Е. Мільман трактує поняття мети як предметно усвідомлене спонукання і предметна проєкція майбутнього [7, с. 113].

Дозволимо собі не погодитися із визначеннями мети, які наведено науковцями Е.Ф. Губським, В.Е. Мільманом та Г.Р. Латфулліним, так як не є зрозумілим, чи це є бажане чи небажане усвідомлення майбутнього результату дії.

В. Вундт трактує, що мета – це бажана й уявна майбутня подія або стан, здійснення яких є проміжним причинним членом на шляху до цілі, яка є атиципованим уявленням результату нашої дії [8, с. 79]. До неї добираються засоби, необхідні для її досягнення. Можливість досягнення деякої мети може передбачатися тільки тому, що є можливість цілепокладаючого втручання людини у причинно-обумовлені явища природи [9, с. 506].

Мета це: 1) предмет прагнення, те, що треба, бажано здійснити, ідеальне, уявне передбачення результату діяльності. Як безпосередній мотив, мета спрямовує й регулює людську діяльність; 2) ідеальне уявлення результату поведінки й свідомої діяльності, їх мотив. Спосіб інтеграції різних дій людини в деяку послідовність або систему. Аналіз діяльності як цілеспрямованої передбачає виявлення невідповідності між наявною життєвою ситуацією й метою; досягнення мети є процесом подолання цієї невідповідності [10].

Треба відзначити, що, на наш погляд, це визначення мети перевантажено змістовим наповненням.

Мета у філософському розумінні є передбаченням у свідомості результату, на досягнення якого спрямовані дії, мета має відповідати об'єктивним законам, реальним можливостям навколишнього світу та самого суб'єкта [11, с. 512]. Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає детермінанту «мета» як те, до чого хтось прагне, чого хоче досягти, ціль; заздалегідь намічене завдання, замисел [12, с. 520].

Поняття мета означає стан у майбутньому, який можливо змінити відносно теперішнього та варто, бажано або необхідно досягнути. Тому мета є бажаною кінцевою точкою процесу як правило дії людини. З досягненням мети пов'язаний успіх важливої роботи [13, с. 520]. Постановка мети включає встановлення конкретних, вимірних, досяжних, реалістичних та часоспрямованих цілей. На персональному рівні процес постановки мети дає змогу людям визначити, а потім працювати в напрямі своїх цілей. Постановка мети є важливою складовою персонального розвитку.

Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає детермінанту «мета» як те, до чого хтось прагне, чого хоче досягти, ціль; заздалегідь намічене завдання, замисел [14, с. 520].

Науковець у галузі юридичних наук, доктор юридичних наук Ю.Д. Кунев визначає, що мета – це те, до чого прагне людина, для чого вона працює, за що бореться, чого хоче досягти у своїй діяльності. Без мети не може бути свідомої діяльності. Суспільно важлива, змістовна мета стає джерелом активності особистості. Тільки велика мета народжує велику енергію. Така мета викликає єдність розумової, емоційної та вольової діяльності, цілеспрямовану зосередженість свідомості на поставлених цілях [15, с. 64].

Водночас «мета діяльності» – це те, що має отримати людина в підсумку діяльності (певний продукт, його переміщення в зазначений пункт і в певний час, приведення в робочий стан знарядь праці – ремонт і налагодження тощо). У суб'єкта діяльності мета діяльності має форму образу.

Б.Ф. Ломов зазначає, поки що природа цього образу й механізми його формування недостатньо зрозумілі. Можна думати, що він формується як складний продукт синтезу сенсорно-перцептивного, мнемонічних і мовно-мисленневих процесів. Очевидно, він також характеризується високою динамічністю, розвиваючись протягом діяльності, якщо вона досить складна. Роль мети діяльності людини важко переоцінити. Експериментальні дослідження показують, що образ-мета визначає критерії відбору інформації про стан предмета праці, знарядь праці й середовища, спрямовує процес переробки

інформації й ухвалення рішення, корегує виконавчі дії. Таким чином, ще раз підтверджуються слова К. Маркса, який писав; що свідомо поставлена людиною мета «як закон визначає спосіб і характер її дій...» [16, с. 245].

Г.Р. Латфуллін зазначає, що «мета має суб'єктивну, вторинну, внутрішню природу і розробляється, встановлюється або приймається на основі оцінки необхідності і можливості її реального досягнення» [17, с. 79].

Із наведених визначень видно, що поняття «мета» використовується в різних значеннях, і їх різниця зазвичай не розглядається. При цьому смислова форма терміна індивідуальна і залежить від ситуації в аналізі явища. Крім того, можна зробити висновок, що тільки визначенням «мети» обмежитися недостатньо, треба розглянути систему, елементом якої подається «мета», цією системою треба вважати діяльність або подання діяльності як системи і як процесу. Мета є необхідною складовою моделі структури діяльності.

В.Е. Мільман виділяє такі функціональні компоненти діяльності: потреба – мотив – мета – предмет – умови середовища – засоби – план – продукт – контроль – оцінка [18, с. 113]. Але в цій структурі В.Е. Мільман змішує два елементи різних складових діяльності: акту дії та функції діяльності (контроль, оцінка), які безпосередньо є діяльностями та мають свій склад елементів або відображають процесуальну складову діяльності. Зазвичай виділяють різні види функцій діяльності: основні, забезпечувальні, управлінські. В управлінській діяльності розрізняють такі функції: аналіз, прогнозування, планування, організування, регулювання, контроль тощо.

Г.П. Щедровицький зазначає, що просте уявлення (блочне) про діяльність становлять: мета, завдання, процедури, методи, засоби, вихідний матеріал, продукт [19, с. 80].

Тому, на наш погляд, структуру діяльності визначають як цілісну єдність компонентів і зв'язків, які реалізують діяльність. Тому необхідно розглядати мету діяльності як сукупність елементів і зв'язків, що утворюють акт діяльності як складову діяльності, чітко визначити її місце і не плутати і не підміняти її іншими елементами. Мета може бути виражена через потенцію вироблення в майбутньому продукту діяльності за добору необхідних матеріалів, засобів, способів, норм, принципів тощо. Тоді організацією реалізації мети буде добір елементів та зв'язків, їх конфігурації, необхідних для вироблення певного продукту діяльності.

Категорія «мета» дуже складна та багатоаспектна, тому не можна погодитися з твердженням, що «...коли йдеться про мету в праві, то мають на увазі лише кінцеву мету» [20, с. 54–55].

Безумовно, саме кінцева мета є відправним (первинним) чинником і таким, що завершує у відповідній правотворчій і правозастосовній діяльності, але: а) на шляху досягнення кінцевої мети стоять найближчі цілі, поза здійсненням яких вона не може бути досягнута; б) саме найближча, а не кінцева мета, виражає специфіку (*differentia specifica*) конкретних юридичних інструментів; в) нормативне закріплення отримують лише такі цілі, які забезпечені вже у цей час реальними засобами та умовами здійснення, тобто найближчі; саме вони, будучи втілені в конкретних нормах права, набувають для певних суб'єктів значення юридичних обов'язків; г) зосередження уваги лише на кінцевій, офіційній меті може усунути з поля зору дослідника інші, індивідуальні цілі, далеко не у всіх випадках відповідні офіційній меті; вони можуть бути у сфері правозастосовної діяльності, їх виявлення та облік мають важливе практичне значення [21, с. 55].

Виходячи із визначеного вище, варто запропонувати власну детермінанту мети як уявне, бажане, упереджене сприймання у свідомості результату діяльності, на досягнення якого спрямовано функції системи.

У процесі організації діяльності мета виконує низку суттєвих функцій. Мета покликана відображати основні напрями діяльності організації та конкретизувати, уточнювати її роботу на кожному етапі функціонування й розвитку.

Важливість визначення мети діяльності організації (соціальної системи) полягає в тому, що вона: становить основу для визначення характеристик діяльності, яку реалізовує організація; визначає структуру організації; слугує фундаментом для процесу управління в цілому та лежить в основі прийняття будь-якого управлінського рішення; визначає способи підвищення ефективності організації; визначає напрями розвитку соціальної системи (організації).

Для сфери та її членів мета є орієнтиром, мобілізуючим чинником у підвищенні ефективності діяльності, вона сприяє координації дій і вчинків в інтересах виконання місії й загальної стратегічної цілі.

Якщо спроектувати теоретичне поняття «мети» на мету екстреної медичної допомоги, то дійдемо висновку, що остання, будучи збуджувальною та спонукальною причиною до дій, у кінцевому підсумку передбачатиме отримання особою певних благ. Відповідно, мета екстреної медичної допомоги зумовлюється потребами й інтересами як особи, так і держави й суспільства загалом.

Отже, для всебічного дослідження мети екстреної медичної допомоги важливо умовно відобразити її у вигляді системи, що містить безпосередню (найближчу), загальну і перспективну мету [22, с. 179–180]. Коротко зупинимося на аналізі кожної з них.

Безпосередня мета знаходить своє закріплення в самій спонукальній нормі або нормативному акті шляхом встановлення тих результатів, показників, умов, досягнення яких забезпечується державою (здійснення працівниками системи екстреної медичної допомоги невідкладних організаційних, діагностичних та лікувальних заходів, спрямованих на врятування і збереження життя людини у невідкладному стані та мінімізацію наслідків впливу такого стану на її здоров'я).

До **загальної мети екстреної медичної допомоги** належать: а) спонукання особи виконати схвалювані державою невідкладні організаційні, діагностичні та лікувальні дії, що іноді перевершують звичайні вимоги; б) спонукання до нових корисних дій з боку особи, що надає медичну допомогу (наприклад, здійснення працівниками системи екстреної медичної допомоги невідкладних організаційних, діагностичних та лікувальних заходів, спрямованих на врятування і збереження життя людини у невідкладному стані та мінімізацію наслідків впливу такого стану на її здоров'я, у тому числі під час виникнення надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків).

Перспективна мета екстреної медичної допомоги – це віддалені результати, яких має бути досягнуто унаслідок реалізації певного діяння (наприклад, створення і розвиток системи екстреної медичної допомоги тощо).

Усі види мети мають бути злагодженими та взаємозв'язаними один з одним, оскільки помилково і несвочасно висунута мета не дасть соціально значущого ефекту.

Виходячи із визначеного вище, метою екстреної медичної допомоги, на наш погляд, є: здійснення працівниками системи екстреної медичної допомоги невідкладних організаційних, діагностичних та лікувальних заходів, спрямованих на врятування і збереження життя людини у невідкладному стані та мінімізацію наслідків впливу такого стану на її здоров'я, у тому числі під час виникнення надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків, створення, функціонування і розвитку системи екстреної медичної допомоги; рятування життя постраждалих; усунення дії уражуючих факторів, попередження чи зменшення тяжких ускладнень і якнайшвидша евакуація з осередку ураження.

Висновки. Треба відзначити, що у чинному законодавстві, яке регулює діяльність системи екстреної медичної допомоги, не визначено мети.

У зв'язку з цим, на наш погляд, варто до ст. 1 Закону України «Про екстрену медичну допомогу» та ст. 35 Основ законодавства про охорону здоров'я внести поняття мети екстреної медичної допомоги, що запропоновано вище.

Список використаних джерел:

1. Атаманчук Г.В. Государственное управление (Организационно-функциональные вопросы) : [учеб. Пособие] / Г.В. Атаманчук. – М. : Экономика, 2000. – 237 с.
2. Щедровицкий Г.П. Организация, руководство, управление / Г.П. Щедровицкий. – М. : Школа Культурной Политики, 1999. – 272 с.
3. Латфуллин Г.Р. Теория организации : [учеб.] / Г.Р. Латфуллин, А.В. Райченко. – СПб. : Питер, 2003. – 400 с.
4. Афанасьев В.Г. Системность и общество / В.Г. Афанасьев. – М. : Наука, 1980. – 378 с.
5. Латфуллин Г.Р. Теория организации : [учеб.] / Г.Р. Латфуллин, А.В. Райченко. – СПб. : Питер, 2003. – 400 с.
6. Философский энциклопедический словарь / ред.-сост. Е.Ф. Губский и др. – М. : ИНФРА-М, 2009. – 569 с.
7. Мильман В.Э. Цель как способ проектирования деятельности / В. Э. Мильман // Системные исследования. Методологические проблемы. Ежегодник. 1986. – М. : Наука, 1987. – 447 с.
8. Lutz D. Schmadel, International Astronomical Union Dictionary of Minor Planet Names. – 5-th Edition. – Berlin, Heidelberg, New-York : Springer-Verlag, 2003. – 992 p.
9. Философский энциклопедический словарь / ред.-сост. Е.Ф. Губский, Г.В. Кораблева, В.А. Лутченко]. – М. : ИНФРА-М, 2005. – 576 с.
10. Психологическая энциклопедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://mirslovarej.com/content_psy.
11. Философский словарь / под ред. И.Т. Фролова. – М. : Политиздат, 1991. – 560 с.
12. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голова ред. В.Т. Бусел]. – К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
13. Мета // Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/Мета>.
14. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голова ред. В.Т. Бусел]. – К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
15. Кунев Ю.Д. Правова організація діяльності митної служби України: теоретичні та методологічні основи : дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Юрій Дем'янович Кунев. – Х., 2010. – 443 с.

16. Ломов Б.Ф. Теоретические и методологические проблемы психологии / Б.Ф. Ломов. – М. : Наука, 1985. – 420 с.
17. Латфуллин Г.Р. Теория организации : [учеб.] / Г.Р. Латфуллин, А.В. Райченко. – СПб. : Питер, 2003. – 400 с.
18. Мильман В.Э. Цель как способ проектирования деятельности / В.Э. Мильман // Системные исследования. Методологические проблемы. Ежегодник. 1986. – М. : Наука, 1987. – 447 с.
19. Щедровицкий Г.П. Исходные представления и категориальные средства теории деятельности / Г.П. Щедровицкий // Разработка и внедрение автоматизированных систем в проектировании (теория и методология). Приложение I. – М. : Стройиздат, 1975. – 345 с.
20. Экимов А.И. Категория цели в науке права / А.И. Экимов // Философские проблемы государства и права. – Л., 1970.
21. Чернецький Є.Є. Публічне адміністрування адміністративно-правових заохочень : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Євген Євгенович Чернецький. – 2011. – 220 с.
22. Социальное управление : словарь-справочник / [А.Н. Аверин и др.] ; под ред. В.И. Добренкова, И.М. Слепенкова. – М. : Изд-во МГУ, 1994. – 198 с.

УДК 349.6

КУТЕРГА М.В.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ЗАСОБАМИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ПРОФІЛАКТИКИ

У статті визначено поняття, з'ясовано сутність та зміст адміністративно-правової профілактики дорожньо-транспортного травматизму. Окреслено характерні ознаки цієї профілактики, визначено її місце серед інших адміністративно-правових засобів забезпечення безпеки дорожнього руху. Наведено основні напрямки оптимізації адміністративно-правової профілактики дорожнього травматизму в Україні.

Ключові слова: засоби, правові засоби, адміністративно-правові засоби, профілактика, безпека дорожнього руху, адміністративно-правова профілактика.

В статье определено понятие, раскрыта сущность и содержание административно-правовой профилактики дорожно-транспортного травматизма. Обозначены характерные признаки этой профилактики, определено ее место среди других административно-правовых средств обеспечения безопасности дорожного движения. Приведены основные направления оптимизации административно-правовой профилактики дорожного травматизма в Украине.

Ключевые слова: средства, правовые средства, административно-правовые средства, профилактика, безопасность дорожного движения, административно-правовая профилактика.

The article defines the concept, reveals the essence and content administrative-legal prevention of road traffic injuries. Indicated characteristic features of this prevention, defined its place among other administrative legal means of ensuring road safety. The main directions of optimization of administrative-legal prevention of road traffic injuries in Ukraine.

Key words: remedy, remedies, administrative remedies, prevention, road safety, administrative-legal prevention.